

Regeringens proposition

1990/91:59

om vissa ändringar i sjukförsäkringen m. m.

Prop.
1990/91:59

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 8 november 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Ingela Thalén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att hejda kostnadsutvecklingen inom främst sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) föreslås att kompensationsgraden för sjukpenning och tillfällig föräldrapenning sänks.

Inom sjukpenningförsäkringen sänks kompensationsgraden från 90 % till 65 % för de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod och till 80 % för tid därefter. Grundregeln innebär således 80 % kompensationsgrad från och med den fjärde dagen. När ett sjukfall har pågått i 90 dagar skall sjukpenning som utges för de därefter följande dagarna i sjukperioden kunna beräknas efter en kompensationsgrad av 90 %, om vissa angivna förutsättningar är uppfyllda, bl. a. att rehabiliteringsåtgärd pågår eller inte kan komma till stånd. För att skydda hälsosvaga personer med ofta återkommande sjukfall föreslås att försäkringskassan, efter en prövning i varje enskilt fall, skall kunna besluta att sjukpenning skall utges efter en kompensationsgrad av 80 % också när förnånen beräknas för de första tre dagarna i sjukperioden.

De föreslagna ändringarna i fråga om sänkt sjukpenning enligt AFL avses få genomslag också beträffande sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) — när förmånen avser tid som faller inom den s. k. samordningstiden — samt havandeskapspenning enligt AFL, smittbärarpenning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare och ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.

För att besparingsåtgärderna skall drabba alla så lika som möjligt före-

slås att sjukpenningen skall minskas, om den försäkrade för samma tid som sjukpenningen avser får lön eller andra skattepliktiga förmåner som, sammantagna med sjukpenningförmånen, medför att kompensationsgraden vid sjukdom överstiger 75 resp. 90 % av inkomstbortfallet. Minskning av sjukpenningen görs med ett belopp som motsvarar vad den försäkrade erhåller härutöver. Gäller arbetsgivarinträde och utger arbetsgivaren sjuklön som överstiger de angivna kompensationsgraderna, görs minskningen i stället på den sjukpenning som tillkommer arbetsgivaren.

I fråga om föräldrapenningförmånerna föreslås att kompensationsgraden för den tillfälliga föräldrapenningen sänks från 90 till 80 %. Har tillfällig föräldrapenning utgetts för 90 dagar för samma barn under ett år, skall kompensationsgraden utgöra 90 % när förmånen beräknas för de återstående 30 dagarna. Föräldrapenning med anledning av ett barns födelse skall som för närvarande beräknas efter en kompensationsgrad av 90 % för hela den tid som förmånen utges.

De föreslagna ändringarna avses träda i kraft den 1 mars 1991.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 3 kap. 4, 7 a, 10 a, 10 b och 16 §§, 4 kap. 6, 7, 14, 14 a och 18 §§ samt 21 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 3 kap. 4 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §²

Om inte annat följer av 10–10 b §§ utgör hel sjukpenning för dag 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela krontal.

Om inte annat följer av 10–10 b §§ utgör hel sjukpenning för dag *följande andel* av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten delad med 365, nämligen

1. 65 procent för de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod, dock med undantag som anges i 4 b §,

2. 80 procent för annan tid som inte omfattas av punkt 3,

3. 90 procent för tid efter den tionde dagen i sjukperioden, om den försäkrade skriftligen ansöker om det och under förutsättning dels att denne antingen är föremål för åtgärd som avses i 2 kap. 11 § eller bedöms inte kunna påbörja sådan åtgärd på grund av att sjukdomstillståndet hindrar det eller att lämplig sådan åtgärd inte står till buds, dels att han visar att han inte för samma tid som sjukpenningen avser erhåller lön eller andra skattepliktiga förmåner av arbetsgivare eller ersättning som utges på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring som åtnjuts enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela krontal.

För varje dag då den försäkrade får sjukhusvård skall sjukpenning enligt denna lag minskas med 65 kronor, dock med högst en tredjedel av sjuk-

¹ Lagen omtryckt 1982: 120.

² Senaste lydelse 1990: 161.

penningens belopp. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmast lägre hela krontal.

Andra stycket gäller inte i fråga om sjukpenning för tid då den försäkrade uppbär hel ålderspension enligt denna lag.

Erhåller den försäkrade av arbetsgivare lön eller andra skattepliktiga förmåner för samma tid som sjukpenning utges till den försäkrade enligt denna lag, skall sjukpenningen minskas om förmånerna, beräknade för hel dag, ger ett tillägg till sjukpenningen per dag med mer än 10 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst av anställning, delad med 365, eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor. Överstiger förmånerna för dag den högsta sjukpenninggrundande inkomst som kan beräknas enligt 2 §, omräknad till dagbelopp, skall endast 25 procent i fråga om tid som avses i första stycket 1 och i övrigt 10 procent av överskjutande del beaktas för minskning av sjukpenning.

Minskning skall göras med belopp som motsvarar vad som erhålls utöver den i föregående stycke nämnda procentandelen av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Beloppet avrundas till närmast lägre hela krontal. Det avräknas i första hand mot sjukpenning som avser samma tid som de förmåner som föranlett minskningen. Avräkning får dock göras även mot sjukpenning som avser annan tid.

4 b §

Den allmänna försäkringskassan kan efter skriftlig ansökan av den försäkrade besluta att hel sjukpenning för dag skall utges med 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst, delad med 365 eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor, även för de tre första dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod. Ett sådant beslut får meddelas endast om den försäkrade lider av sjukdom som kan antas

medföra ett större antal sjukperioder med rätt till sjukpenning under en tolv månadersperiod.

Ett beslut enligt första stycket gäller från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos försäkringskassan, om inte annat sägs i beslutet. Beslutet skall gälla för viss tid som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet skall upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen inte längre är uppfyllt.

En försäkrad som har gjort ansökan enligt första stycket är skyldig att genomgå undersökning av läkare eller tandläkare och att ge in utlåtande över undersökningen, om försäkringskassan finner att det behövs för ärendets bedömning. För den försäkrades utgifter för undersökningen och för utlåtande över undersökningen lämnas ersättning i enlighet med vad regeringen förordnar.

7 a §³

För att underlätta återgång till arbete i anslutning till ett sjukdomsfall får i stället för den sjukpenning som annars skulle ha utgetts enligt 7 § andra stycket ersättning utges för den försäkrades merutgifter för resor till och från arbetet.

Merutgifterna skall ha uppkommit på grund av att den försäkrades hälsotillstånd inte tillåter honom att utnyttja det färdssätt som han normalt använder för sådana resor.

Ersättning för dag får utges med högst ett belopp som svarar mot hel sjukpenning beräknad enligt 4 § första stycket på en sjukpenninggrundande inkomst som uppgår till sju och en halv gång basbeloppet.

Ersättning för dag får utges med högst ett belopp som svarar mot hel sjukpenning beräknad enligt 4 § första stycket 2 på en sjukpenninggrundande inkomst som uppgår till sju och en halv gång basbeloppet.

Ersättning enligt denna paragraf får utges endast med den försäkrades samtycke.

10 a §⁴

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av enbart anställning, *skall till grund för beräkningen* av beloppet av hel

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av enbart anställning *beräknas* beloppet av hel sjukpenning för dag *en-*

³ Senaste lydelse 1990:157.

⁴ Senaste lydelse 1987:1321.

sjukpenning för dag läggas det tal som erhålls när 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden.

Skall sjukpenning utges för endast en dag multipliceras det enligt första stycket erhållna talet med antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Produkten utgör hel sjukpenning för dagen.

Skall sjukpenning utges för mer än en dag multipliceras det enligt första stycket erhållna talet med det sammanlagda antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid som belöper på dagarna. Det tal som därvid erhålls delas med antalet dagar med sjukpenning. Kvoten utgör beloppet av hel sjukpenning för dag. Skall sjukpenning utges efter olika grader av nedsatt arbetsförmåga sammanläggs dock de timmar som avser samma grad för sig. Sjukpenning beräknas för varje sådan period för sig.

ligt vad som följer av denna paragraf. Skall sjukpenning utges för mer än tre dagar görs skilda beräkningar för var och en av de perioder som avses i tredje och fjärde styckena. Av 4 b § framgår att den i fjärde stycket angivna procentsatsen i vissa fall skall gälla även när sjukpenning beräknas för de tre första dagarna. Vid sådan beräkning skall tid som avses i tredje och fjärde styckena anses som en period.

Skall sjukpenning utges för endast en dag skall till grund för beräkningen läggas det tal som erhålls när 65 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Det multipliceras därefter med antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Produkten utgör hel sjukpenning för dagen.

Skall sjukpenning utges för mer än en dag skall, vid beräkning av sjukpenning för de första tre dagarna, det tal som erhållits enligt andra stycket multipliceras med det sammanlagda antalet timmar av ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid som belöper på dagarna. Det tal som därvid erhålls delas med antalet dagar med sjukpenning. Kvoten utgör beloppet av hel sjukpenning för dag. Skall sjukpenning utges efter olika grader av nedsatt arbetsförmåga sammanläggs dock de timmar som avser samma grad för sig. Sjukpenning beräknas för varje sådan period för sig.

Skall sjukpenning utges för mer än tre dagar skall till grund för beräkningen av sjukpenning för den fjärde dagen och därefter följande dagar läggas det tal som erhålls när 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten delas med årsarbetstiden. Talet avrundas till närmaste hela krontal. Om sjukpenning inte skall utges för mer än fyra dagar tillämpas andra stycket tredje

Det enligt första stycket erhållna talet avrundas till närmaste hela krontal. Om antalet timmar enligt andra stycket eller det sammanlagda antalet timmar enligt tredje stycket inte uppgår till ett helt timtal skall avrundning ske till närmaste hela timtal, varvid halv timme avrundas uppåt. Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, riks försäkringsverket får meddela föreskrifter om schablonberäkning av ordinarie arbetstid och däremot svarande normal arbetstid.

10b §⁵

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som svarar mot inkomst av anställning beräknas enligt 10a § första — fjärde styckena. Den del som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 4 § första stycket.

och fjärde meningarna i fråga om sjukpenning för den fjärde dagen. Skall sjukpenning utges för mer än fyra dagar tillämpas i stället tredje stycket på motsvarande sätt beträffande sjukpenning som beräknas för den fjärde dagen och därefter följande dagar.

Om antalet timmar enligt andra stycket eller fjärde stycket tredje meningen eller det sammanlagda antalet timmar enligt tredje stycket eller fjärde stycket fjärde meningen inte uppgår till ett helt timtal skall avrundning ske till närmaste hela timtal, varvid halv timme avrundas uppåt. Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal.

Om den försäkrades sjukpenning i fall som avses i 10 § svarar mot sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas beloppet av hel sjukpenning för dag enligt följande. Den del av sjukpenningen som svarar mot inkomst av anställning beräknas enligt 10a § första — femte styckena. Den del som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 4 § första stycket.

16 §⁶

Om en arbetstagare har rätt till lön under sjukdom enligt statliga, kommunala eller landstingskommunala bestämmelser, kan regeringen föreskriva undantag helt eller delvis från bestämmelserna om rätt till sjukpenning.

I den mån sådant undantag inte har föreskrivits får arbetsgivaren i den ordning regeringen bestämmer uppbära arbetstagarens sjukpenning till den del den inte överstiger den utbetalda lönen.

En överenskommelse, som innebär att en arbetsgivare som har utgivit lön till en arbetstagare under sjukdom har rätt att uppbära dennes sjukpenning, är bindande för försäkringskassan om den har form av kollektivavtal och på arbetstagsidan har slutits eller godkänts av en organisation som är att anse som huvudorganisation. Ett sådant kollektivavtal får en arbetsgivare som är bunden av avtalet efter överenskommelse åberopa även i fråga

⁵ Senaste lydelse 1987:223.

⁶ Senaste lydelse 1987:223.

om arbetstagare som inte omfattas av avtalet men sysselsätts i arbete som avses i det. Regeringen får meddela föreskrifter om sjukpenningberäkning och handläggning av sjukfall för arbetstagare hos staten som omfattas av sådant avtal.

Regeringen får även meddela föreskrifter om sjukpenningberäkning för arbetstagare med statligt reglerad anställning som är anställda hos en annan arbetsgivare än staten och som omfattas av sådant kollektivavtal som anges i tredje stycket.

Har en försäkrad drabbats av sjukdom utom riket och därvid erhållit underhåll genom utrikesförvaltningens försorg får förvaltningen i den ordning regeringen bestämmer från försäkringskassan erhålla den försäkrades sjukpenning i den mån den inte överstiger vad som har utgivits i underhåll.

Sjukpenning som betalas ut till en arbetsgivare enligt denna paragraf skall minskas, om arbetsgivaren för samma tid som sjukpenningen avser till arbetstagaren utger lön eller andra skattepliktiga förmåner som, beräknade för hel dag, överstiger arbetstagarens sjukpenning per dag med mer än 10 procent av dennes sjukpenninggrundande inkomst av anställning, delad med 365, eller, vid sjukpenningberäkning enligt 10 a §, med motsvarande arbetstidsfaktor. Överstiger förmånerna för dag den högsta sjukpenninggrundande inkomst som kan beräknas enligt 2 §, omräknad till dagbelopp, skall endast 25 procent i fråga om tid som avses i 4 § första stycket 1 och i övrigt 10 procent av överskjutande del beaktas för minskning av sjukpenning.

Minskning skall göras med belopp som motsvarar vad arbetstagaren erhåller utöver den i föregående stycke nämnda procentandelen av arbetstagarens sjukpenninggrundande inkomst. Beloppet avrundas till närmast lägre hela krontal. Det avräknas i första hand mot sjukpenning som avser samma tid som de förmåner som föranlett minskningen. Avräkning får dock göras även mot sjukpenning som avser annan tid.

4 kap.

6 §⁷

Hel föräldrapenning utgör lägst 60 kronor om dagen (garantinivå).

Föräldrapenning för de första 180 dagarna utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, om föräldern under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför har varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån.

Utöver vad som anges i andra stycket utges föräldrapenning för varje barn för 180 dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, och 90 dagar med belopp enligt garantinivån.

Vid flerbarnsbörd utges föräldrapenning enligt 3 § andra stycket för 90 dagar med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, beräknad enligt femte stycket, och 90 dagar med belopp enligt garantinivån.

När föräldrapenning enligt andra – fjärde styckena skall utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, skall beräkningen ske enligt 3 kap. med undantag av 5 § fjärde och femte styckena samt 10 a och 10 b §§.

När föräldrapenning enligt andra – fjärde styckena skall utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, skall beräkningen ske enligt 3 kap. med undantag av 5 § fjärde och femte styckena samt 10 a och 10 b §§. *Därvid skall dock föräldrapenning för dag beräknas efter 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365.*

Utan hinder av vad som föreskrivs i andra – fjärde styckena skall, om föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst har sänkts enligt 3 kap. 5 § tredje stycket 5, föräldrapenningen till dess barnet fyller två år beräknas lägst på grundval av den sjukpenninggrundande inkomst som gällde innan sänkningen skedde eller den högre inkomst som löneutvecklingen inom yrkesområdet därefter föranleder, om föräldern avstår från förvärvsarbete för vård av barn. Är kvinnan gravid på nytt vid utgången av denna tid och beräknas barnets födelse ske inom sex månader eller föds barnet inom nämnda tid, skall hennes föräldrapenning även fortsättningsvis beräknas på motsvarande sätt.

7 §⁸

Hel föräldrapenning för dag utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning när föräldern inte förvärvsarbetar. Halv eller fjärdedels föräldrapenning med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning utges när föräldern förvärvsarbetar högst hälften respektive tre fjärdedelar av normal arbetstid.

Hel föräldrapenning för dag utges med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, *beräknad enligt 6 § femte stycket*, när föräldern inte förvärvsarbetar. Halv eller fjärdedels föräldrapenning med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning, *beräknad enligt nämnda lagrum*, utges när föräldern förvärvsarbetar högst hälften respektive tre fjärdedelar av normal arbetstid.

⁷ Senaste lydelse 1989:100.

⁸ Senaste lydelse 1986:384.

Vid tillämpning av första stycket skall som förvärvsarbete inte betraktas vård av barn, som har tagits emot för stadigvarande vård och fostran i förälderns hem. Vårdar föräldern ett sådant barn och betalas ersättning för vården, skall vid beräkningen av föräldrapenning bortses från den del av den sjukpenninggrundande inkomsten som grundas på ersättningen för vården. Hel föräldrapenning skall dock alltid utgöra lägst 60 kronor om dagen.

14 §⁹

Hel tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som avstår från förvärvsarbete. Halv eller fjärdedels tillfällig föräldrapenning utges till en förälder som arbetar högst hälften respektive högst tre fjärdedelar av den tid han skulle ha arbetat om han inte vårdat barnet. Bestämmelserna i 7 § andra stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning utges med belopp som svarar mot förälderns sjukpenning och beräknas, för den tid som förmånen avser, enligt 3 kap. 10 a § när den skall utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av anställning och enligt 10 b § nämnda kapitel när den skall utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete.

Tillfällig föräldrapenning som utges på grundval av enbart inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 3 kap. 4 § första stycket.

Om inte annat följer av tredje eller fjärde stycket eller 14 a § skall till grund för beräkningen av beloppet av hel tillfällig föräldrapenning för dag läggas det tal som erhålls när 80 eller, efter det att förmånen utgetts för 90 dagar för samma barn under ett år, 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning delas med årsarbetstiden. Vid beräkningen tillämpas 3 kap. 10 a § på motsvarande sätt för den tid som förmånen avser.

Skall tillfällig föräldrapenning utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av annat förvärvsarbete beräknas hel förmån för dag efter 80 respektive 90 procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med 365. Beloppet avrundas till närmaste hela krontal.

Skall tillfällig föräldrapenning utges på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas den del av förmånen som svarar mot inkomst av anställning enligt andra stycket medan den del av förmånen som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt tredje stycket.

14 a §¹⁰

Utan hinder av föreskrifterna i

Tillfällig föräldrapenning beräk-

⁹ Senaste lydelse 1989: 219.

¹⁰ Senaste lydelse 1989: 1046.

14 § andra stycket beräknas tillfällig föräldrapenning enligt 3 kap. 4 § första stycket

nas enligt 14 § tredje stycket

1. när den försäkrade skall uppbära tillfällig föräldrapenning för tid då annars havandeskapspenning eller föräldrapenning skulle ha uppburits, eller

2. i fall som avses i 3 kap. 10 c § första stycket 1 och 3 samt andra stycket.

18 §¹¹

Bestämmelserna i 3 kap. 13 § första stycket, 16 § och 17 § första stycket a) och c) samt andra stycket tillämpas även i fråga om föräldrapenningförmåner. Bestämmelserna i 3 kap. 15 § och 17 § första stycket b) tillämpas även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Bestämmelserna i 3 kap. 13 § första stycket, 16 § första — femte styckena och 17 § första stycket a) och c) samt andra stycket tillämpas även i fråga om föräldrapenningförmåner. Bestämmelserna i 3 kap. 15 § och 17 § första stycket b) tillämpas även i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till föräldrapenningförmån anses två dagar med halv eller fyra dagar med fjärdedels föräldrapenning som en dag.

Om en föräldrapenningförmån tillkommer en förälder som inte har fyllt 18 år, får försäkringskassan på framställning av socialnämnden besluta att föräldrapenningen helt eller delvis skall utbetalas till annan person eller till nämnden att användas till förälderns och familjens nytta.

Är en kvinna vid tiden för förlossningen intagen i kriminalvårdsanstalt eller ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, får försäkringskassan på framställning av föreståndaren för inrättningen besluta, att den föräldrapenning som tillkommer kvinnan skall utbetalas till föreståndaren för att användas till kvinnans och barnets nytta.

21 kap.

1 §¹²

Den som är inskriven hos en allmän försäkringskassa, men inte är försäkrad för en sjukpenning som beräknad enligt 3 kap. 4 § första stycket, uppgår till garantinivån enligt 4 kap. 6 §, skall kunna genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller sjukpenningtillägg.

Den som inte har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenning som uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån enligt 4 kap. 6 §. Den

Den som är inskriven hos en allmän försäkringskassa, men inte är försäkrad för en sjukpenning som beräknad enligt 3 kap. 4 § första stycket 2, uppgår till garantinivån enligt 4 kap. 6 §, skall kunna genom frivilliga avgifter försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller sjukpenningtillägg.

Den som inte har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenning som uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån enligt 4 kap. 6 §. Den

¹¹ Senaste lydelse 1990:56.

¹² Senaste lydelse 1987:223.

som har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenningtillägg, som tillsammans med den sjukpenning som han är berättigad till enligt 3 kap. 4 § första stycket uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån.

som har rätt till sjukpenning enligt 3 kap. 1 § får försäkra sig för sjukpenningtillägg, som tillsammans med den sjukpenning som han är berättigad till enligt 3 kap. 4 § första stycket 2 uppgår till lägst 20 kronor och högst till garantinivån.

En frivillig försäkring påverkas inte av att den försäkrades sjukpenning enligt 3 kap., under där angivna förutsättningar, beräknas med tillämpning av 5 § femte stycket eller 10 a eller 10 b § nämnda kapitel.

Försäkringen skall efter den försäkrades val gälla utan karenstid eller med en karenstid av 3 eller 30 dagar.

Rätt till inträde i den frivilliga försäkringen eller förkortning av gällande karenstid enligt tredje stycket tillkommer endast den som är under 55 år.

Ersättning enligt denna paragraf utges inte för tid efter ingången av den månad då den försäkrade börjar uppbära hel förtids- eller ålderspension.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 1991.

2. Äldre föreskrifter i 3 kap. 4, 7 a, 10 a, 10 b och 16 §§ samt 4 kap. 14 och 14 a §§ tillämpas fortfarande i fråga om ersättning som avser tid före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Häri genom föreskrivs att 3 kap. 5 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

5 §²

Vid sjukdom som efter samordningstidens slut sätter ned den försäkrades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete med minst en fjärdedel utges sjukpenning från arbetsskadeförsäkringen.

Saknar den försäkrade förmåga att skaffa sig inkomst, utges hel sjukpenning. Om denna förmåga inte saknas helt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar utges tre fjärdedels sjukpenning. Är förmågan nedsatt i mindre grad men med minst hälften utges halv sjukpenning. I annat fall utges en fjärdedels sjukpenning.

Om inte annat följer av 5 a–5 c §§ utgör hel sjukpenning för dag en trehundrasextiofemtedel av den försäkrades sjukpenningunderlag enligt 6 §. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronotal. När sjukpenning skall utges till den försäkrade för sådan tid, för vilken denne har erhållit sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, får sjukpenningen dock beräknas till det sammanlagda belopp som har betalats ut för samma tid ökat med en niondel. Det sålunda beräknade beloppet avrundas till närmaste hela kronotal.

Om inte annat följer av 5 a–5 c §§ utgör hel sjukpenning för dag en trehundrasextiofemtedel av den försäkrades sjukpenningunderlag enligt 6 §. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronotal. När sjukpenning skall utges till den försäkrade för sådan tid, för vilken denne har erhållit sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, får sjukpenningen dock beräknas till det sammanlagda belopp som har betalats ut för samma tid ökat med 54, 25 eller 11 procent, beroende på om den tidigare ersättningen utgetts på grundval av 65,80 eller 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Som sjukperiod anses tid, under vilken en försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1991.

¹ Lagen omtryckt 1977:264.

² Senaste lydelse 1990:158.

Lag om ändring i lagen (1990:327) om skatteavdrag från sjukpenning m. m.

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1990:327) om skatteavdrag från sjukpenning m. m. skall ha följande lydelse.

4 §

Avdrag för preliminär A-skatt på inkomster som avses i första, andra och femte styckena i punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370), med undantag för vårdbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, skall göras med ledning av särskilda skattetabeller. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer för varje inkomstår sådana tabeller.

De särskilda skattetabellerna skall för olika sjukpenninggrundande inkomster enligt 3 kap. lagen om allmän försäkring ange den preliminära skatt som skall tas ut på en viss ersättning uttryckt i procent av ersättningen. I tabellerna skall det finnas särskilda kolumner med procentsatser dels för ersättningar som grundas på hela den sjukpenninggrundande inkomsten, dels för ersättningar som grundas på 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

De procenttal efter vilka skatteavdrag skall göras skall grundas på skattesatsen för en årlig inkomst motsvarande den skattskyldiges sjukpenninggrundande inkomst eller den andel av den sjukpenninggrundande inkomsten som ersättningen beräknas på.

De särskilda skattetabellerna skall för olika sjukpenninggrundande inkomster enligt 3 kap. lagen om allmän försäkring ange den preliminära skatt som skall tas ut på en viss ersättning uttryckt i procent av ersättningen. I tabellerna skall det finnas särskilda kolumner med procentsatser dels för ersättningar som grundas på hela den sjukpenninggrundande inkomsten, dels för ersättningar som grundas på 80 eller 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten.

De procenttal efter vilka skatteavdrag skall göras skall grundas på skattesatsen för en årlig inkomst motsvarande den skattskyldiges sjukpenninggrundande inkomst eller, *om ersättningen grundas på 80 eller 90 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten*, den andel av den sjukpenninggrundande inkomsten som ersättningen beräknas på.

För de särskilda skattetabellerna skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivs i uppbördslagen (1953:272) om skattetabeller avseende preliminär A-skatt.

Om någon sjukpenninggrundande inkomst inte har fastställts för den skattskyldige, skall det underlag som utgör grund för ersättningen anses som sjukpenninggrundande inkomst när skatteavdraget bestäms.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1991.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 november 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Engström, Hjelm-Wallén, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Lööw, Persson, Molin, Sahlin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Thalén

Proposition om vissa ändringar i sjukförsäkringen m. m.

1 Inledning

Socialförsäkringssystemet syftar till att garantera allas rätt till inkomstrygghet vid sjukdom, handikapp och ålderdom. Denna inkomstrygghet måste också ges på lika villkor. Rätten garanteras genom offentligt förvaldade och kollektivt finansierade allmänna socialförsäkringar.

Utgifterna för vissa socialförsäkringsförmåner har stigit kraftigt under senare år. Det s. k. ohälsotalet utgör ett genomsnittligt mått för den ohälsa som leder till ersättningar från socialförsäkringen för inkomstbortfall. Ohälsotalet anger således ersätta dagar per försäkrad med sjukpenning, arbetsskadeersättning och förtidspension/sjukbidrag. Att ohälsotalet stigit från 37,3 dagar år 1983 till 49,1 dagar år 1989 speglas i en kraftig ökning av försäkringens kostnader. För att bibehålla möjligheterna för samhället att via socialförsäkringarna ge de försäkrade den viktiga inkomstrygghet jag nämnt är det angeläget att komma till rätta med kostnadsökningarna. Jag kommer därför i det följande att beskriva de förändringar i socialförsäkringens förmånssystem som jag bedömer nödvändiga för att återfå en ekonomisk balans i systemet. Åtgärderna är avsedda att kombineras med en kraftig satsning på rehabiliterande insatser och ingår i den satsning på arbetslinjen i socialförsäkringen som regeringen genomför.

2 Nuvarande regler för sjukpenning och andra dag ersättningar

Den obligatoriska sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) omfattar alla personer som är bosatta i Sverige. Den som är bosatt i Sverige skall vara inskriven hos försäkringskassan fr. o. m. den månad då han fyller 16 år.

För rätt till sjukpenning krävs att den försäkrade har en beräknad årsinkomst av förvärvsarbete på minst 6 000 kr.

Försäkringskassan fastställer en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för varje inskriven person som förvärvsarbetar. Därmed avses den årliga inkomst i pengar eller skattepliktiga förmåner som den försäkrade kan antas komma att tills vidare få för eget arbete antingen som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). Vid beräkningen av SGI bortses från inkomster som överstiger sju och en halv gånger basbeloppet (222 700 kr. för år 1990).

Försäkringskassan är skyldig att ompröva en försäkrads SGI när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden m.m. har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek. Den försäkrade är skyldig att inom två veckor anmäla sådana förändringar i sina inkomstförhållanden m.m. som kan påverka rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek.

Ersättningen per dag från sjukpenningförsäkringen utgör enligt huvudregeln 90 % av den försäkrades SGI delad med 365 (kalenderdagsberäknad sjukpenning). Denna huvudregel gäller generellt för havandeskapspenning och föräldrapenning.

Nya regler för beräkning av sjukpenning och tillfällig föräldrapenning infördes fr. o. m. den 1 december 1987. De nya reglerna gäller för sjukpenning och tillfällig föräldrapenning enligt AFL, sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF) och enligt lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd (LSP) samt för smittbärapenning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare och för ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.

De nya reglerna gäller endast försäkrade som har en SGI som helt eller delvis grundar sig på anställning.

Reglerna innebär att ersättningen skall timberäknas för de första 14 dagarna i sjukperioden och under hela perioden om den försäkrade uppbär tillfällig föräldrapenning eller närståendevårdsersättning. Fr. o. m. den 15:e dagen i perioden skall ersättningen — bortsett från de nyss nämnda ersättningsformerna och för sjukpenning för vissa studerande — kalenderdagsberäknas.

För timberäknad ersättning krävs förutom uppgift om årsinkomst även uppgift om årsarbetstid. Årsarbetstiden är det antal timmar för år som den försäkrade kan antas komma att tills vidare ha i sitt förvärvsarbete som ordinarie arbetstid eller däremot svarande normal arbetstid. Regeringen och riksförsäkringsverket har meddelat föreskrifter om schablonberäkning av årsarbetstid.

En försäkrad som har SGI av anställning får sjukpenning under de första 14 dagarna av ett sjukdomsfall endast under förutsättning att han skulle ha förvärvsarbetat om han inte varit sjuk. Med förvärvsarbete jämställs vissa specificerade ledigheter, främst ledighet för semester.

Den som är försäkrad för en sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete än anställning kan — om han vill det — välja karenstid för sådan sjukpenning. Karenstiden kan efter den försäkrades önskan bestämmas till 3 eller 30 dagar. Detta innebär att sjukpenning som grundas på annat förvärvsarbete än anställning i dessa fall inte utges för de första 3

eller 30 dagarna av en sjukperiod, insjuknandedagen inräknad. Om en ny sjukperiod börjar inom 20 dagar efter föregående sjukperiods slut skall de båda sjukperioderna ur karensdagssynpunkt betraktas som en sjukperiod. Den som vill ha karenstid för sin sjukpenningförsäkring måste anmäla detta till försäkringskassan. En sjukpenningförsäkring med karenstid innebär samtidigt lägre sjukförsäkringsavgift för den försäkrade.

Hel sjukpenning utges enligt AFL vid sjukdom som förorsakar fullständig nedsättning av arbetsförmågan. Riksdagen har nyligen beslutat om nya regler för rätt till sjukpenning vid partiell nedsättning av arbetsförmågan på grund av sjukdom (prop. 1989/90:62, SfU12, rskr.185). Enligt de nya reglerna kan fr. o. m. den 1 juli 1990 ersättning från bl. a. sjukpenningförsäkringen utbetalas i form av hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukpenning.

3 Avtalsbaserad ersättning vid sjukdom

Den allmänna försäkringens regler om rätt till sjukpenning baserad på en SGI utgör grunden för den enskilde försäkrades ersättning vid sjukdom. Till detta kommer avtalsenliga kompletteringar i form av sjuklön och olika former av kollektiva trygghetsförsäkringar inom ramen för arbetsmarknadsförsäkringarna (AMF).

Den helt övervägande delen av landets arbetstagare har numera avtalsreglerad sjuklön. Detta gäller för anställda inom såväl den offentliga sektorn som den privata sektorn. Följande redovisning lämnas.

Arbetsgivarinträde

I fråga om den allmänna sjukförsäkringen gäller för dem med statligt reglerad anställning ett s. k. arbetsgivarinträde, som grundas på kollektivavtal. Systemet innebär att arbetsgivaren betalar ut sjuklön till arbetstagarer. I gengäld får arbetsgivaren uppbära den sjukpenning som annars skulle ha utbetalats till den anställde. Sjuklön utbetalas såväl vid sjukdom som vid arbetsskada. Där arbetsgivarinträde gäller skall den enskilde anmäla sjukfrånvaro endast till arbetsgivaren. Denne svarar sedan för rapporteringen till försäkringskassan och övrig administration av sjukfallet ur ersättnings- och rehabiliteringssynpunkt. Liknande regler gäller för anställda hos de allmänna försäkringskassorna.

Sjuklön för kommunal- och landstingsanställda

Bestämmelser om sjuklöneförmåner för kommunal- och landstingsanställda finns intagna i kollektivavtal. Enligt dessa ges den anställde i första hand rätt till ledighet bl. a. om han blivit arbetsoförmögen till följd av sjukdom. I andra hand regleras rätten till ersättning i sådana situationer.

Vid tillämpning av avtalet indelas de anställda i två olika förmånsgrupper. Till förmånsgrupp I hör de som är heltidsanställda eller deltidsanställda med minst 40 % av normal arbetstid. Utöver detta krävs att anställning-

en redan från början avsett minst tre månader eller att anställningen faktiskt varat minst tre månader sammanlagt. I sådana situationer utges sjuklön med 10 % av lönebortfallet, dvs. en komplettering av sjukpenningförsäkringens ersättningsnivå som utgör 90 % av SGI. Sådan sjuklön utbetalas under högst 90 dagar per sjukperiod. Med sjukperiod kan då avses antingen en sammanhängande sjukperiod eller samtliga sjukperioder under den senaste tolv månadersperioden. Sedan sjuklöneperioden upphört kompletteras sjukpenning från försäkringskassan med ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringen för kommunal- och landstingsanställda (AGS – KL). Denna senare ersättning utges även under sjuklöneperioden.

Övriga anställda tillhör förmånsgrupp II. För denna grupp utges ingen sjuklön utan dessa personer är i stället hänvisade till sjukpenning enligt AFL, även för denna förmånsgrupp kompletterad med ersättning från AGS – KL.

Sjuklön för tjänstemän anställda i enskild tjänst

Tjänstemän anställda i enskild tjänst har rätt till sjuklön från sin arbetsgivare under insjuknandemånaden plus tre månader därefter.

Under de första 14 dagarna av sjukperioden görs ett sjukavdrag från den anställdes lön enligt följande formel:

$$\frac{90 \times \text{månadslönen} \times 12,2}{100 \times 52 \times \text{veckoarbetstiden i dagar eller timmar}}$$

Avdraget är maximerat till 90 % av 7,5 gånger basbeloppet dividerat med 52 gånger veckoarbetstiden.

När de 14 dagarna gått till ända görs sjukavdraget i form av ett kalenderdagsberäknat avdrag. Formeln blir då:

$$\frac{90 \times \text{månadslönen} \times 12,2}{100 \times 365}$$

Avdraget är maximerat till 90 % av 7,5 gånger basbeloppet dividerat med 365. Oavsett vilken avdragsformel som används innebär avtalet att arbetsgivaren därutöver fyller ut upp till full ersättning för mistad lön. När sjuklöneperioden är slut hänvisas den anställda till ersättning från den allmänna försäkringen.

Sjuklön för arbetare inom den privata sektorn

En arbetare som är verksam inom den privata sektorn är berättigad till sjuklön under de första 14 dagarna av varje sjukdomsfall. Rätten till sjuklön inträder efter tre månaders sammanhängande anställningstid. Sjuklönen utbetalas för sådan ordinarie arbetstid då arbetstagaren skulle ha utfört arbete om han ej varit sjuk. Sjuklönen utgör 10 % av arbetarens medeltimförtjänst på tidlön och ackord (inklusive ev. premielönedelar, bonus o. d.) enligt senast kända kvartalslönestatistik. För den som enbart har timlön utgör sjuklönen 10 % av denna timlön.

Under de första 14 dagarna av varje sjukdomsfall görs ett sjukavdrag från arbetstagarens lön enligt följande formel:

$$\frac{90 \times \text{månadslönen} \times 12,16}{100 \times 52 \times 40}$$

Om sjukdomsfallet fortsätter efter 14 dagar görs fr. o. m. den 15:e dagen sjukavdraget enligt följande formel:

$$\frac{\text{månadslönen} \times 12,16}{365}$$

I övrigt kompenseras arbetstagarens inkomstbortfall genom ersättning från sjukförsäkringen enligt AFL.

Försäkringsformer knutna till kollektivavtal

Avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) gäller enligt utfästelse i kollektivavtal för arbetare inom den privata sektorn samt för alla anställda hos kommuner och landsting. Om den anställda är sjuk mer än 14 dagar utges ersättning från AGS.

Ersättning utges vid kalenderdagsberäknad sjukpenning med ett belopp för dag som varierar mellan 6 och 21 kronor. Beloppets storlek relateras till arbetstagarens sjukpenning enligt AFL; ju högre sjukpenning desto högre belopp utges från AGS. Efter 90 dagars sjukperiod blir beloppet 6 kr. per dag för alla. Ersättningen är för närvarande skattefri. I samband med beslutet om reformerad inkomstbeskattning (prop. 1989/90:110, SkU30, rskr. 356) har reglerna för beskattning av ersättning enligt AGS ändrats. De nya reglerna innebär att utfallande belopp från AGS i sin helhet skall utgöra skattepliktig inkomst av tjänst. Detta skall tillämpas första gången vid 1992 års taxering. Skatteplikt för AGS-ersättningar avses dock inte skola gälla om försäkringsfallet har inträffat under år 1990 eller tidigare (prop. 1990/91:54).

Om den anställda drabbats av en arbetsskada utges ersättning från trygghetsförsäkringen vid arbetsskada (TFA). Försäkringen medför att arbetstagaren inte får föra skadeståndstalan mot sin arbetsgivare med anledning av arbetsskadan. I stället regleras ersättningen från TFA enligt i huvudsak skadeståndsrättsliga regler. Detta innebär att TFA ger ersättning för den inkomstförlust och de kostnader som återstår sedan ersättning från den lagreglerade arbetsskadeförsäkringen betalats ut. Från TFA kan också utges ideella ersättningar för lyte och men, sveda och värk, etc.

4.1 Kompensationsgraden

Mitt förslag: Kompensationsgraden inom sjukpenningförsäkringen sänks för de första tre dagarna med ersättning i en sjukperiod från 90 till 65 % och för tid därefter från 90 till 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Motsvarande skall gälla för bl. a. havandeskapspenning, smittbärarersättning och ersättning för närståendevård samt arbetsskadesjukpenning för tid inom samordningstiden.

Skälen för mitt förslag: Sjukpenningförsäkringen ger idag ett mycket gott skydd för den som drabbas av sjukdom. Kompensationsgraden är 90 % av SGI och ersättning utges fr. o. m. den första frånvarodagen. Denna ersättning kompletteras dessutom i de flesta fall med sjuklön från arbetsgivare eller gottgörelse från avtalsförsäkringar som ger en kompensation motsvarande återstoden av inkomstbortfallet. I en situation då det är nödvändigt att begränsa kostnadsutvecklingen inom socialförsäkringssystemet bör det därför enligt min mening finnas utrymme för att sänka kompensationsgraden inom sjukpenningförsäkringen. Den minskning jag förordar bör ske på följande sätt. Sjukpenningen för envar av de första tre ersättningsdagarna av en sjukperiod bör utgöra 65 % av SGI, delad med 365 eller, om beräkning av ersättning skall ske enligt de s. k. timsjukpenningreglerna, med ett tal som framräknas med ledning av årsarbetstiden. Särregler bör dock införas för personer med särskilt frekvent sjukfrånvaro så att begränsningen av kompensationen för de första tre ersättningsdagarna inte drabbar denna utsatta kategori av försäkrade. Jag återkommer till utformningen av särregleringen i det följande (avsnitt 4.3).

Kompensationsgraden bör bestämmas till 80 i stället för till 90 % av SGI fr. o. m. den fjärde ersättningsdagen. Också i detta avseende bör det öppnas möjlighet till avsteg i vissa fall. Undantagsregleringen bör ta sikte på ersättning vid långtidssjukskrivning och innebära möjlighet att under särskilda förutsättningar få kompensation på 90-procentsnivån. Jag behandlar denna särskilda reglering närmare i det följande (avsnitt 4.4).

Inom den allmänna försäkringen och även i övrigt förekommer olika former av ersättningar som för närvarande utgår med samma belopp som sjukpenningen. Detta gäller bl. a. föräldrapenningförmåner, havandeskapspenning, smittbärarpenning, ersättning för närståendevård samt sjukpenning inom arbetsskadeförsäkringen såvitt avser samordningstid.

De nu förordade reglerna om lägre kompensationsgrad bör gälla också för de nämnda ersättningsanordningarna utom för föräldrapenning som utges med anledning av barns födelse. För tillfällig föräldrapenning är en viss särreglering motiverad, till vilken jag återkommer i avsnitt 5. Någon ändring av kompensationsgraden för dagpenning enligt särskilda förordningar till värnpliktiga, civilförsvarspliktiga och tjänstepliktig hälso- och sjukvårdspersonal m. m. är inte avsedd.

Vad jag nu redovisat förutsätter ändringar i reglerna om sjukpenningberäkning i 3 kap. AFL. För de skilda förmåner som nu utges med samma belopp som sjukpenning finns en lagteknisk koppling till sjukpenningreglerna i AFL. Beträffande föräldrapenning fordras vissa ändringar av lagteknisk karaktär i 4 kap. 6 och 7 §§ AFL för att det skall framgå att kompensationsgraden för denna förmån också fortsättningsvis skall vara 90%. Vidare bör med anledning av ändringarna i 3 kap. AFL göras en följdändring i 21 kap. 1 § AFL, som avser den frivilliga sjukpenningförsäkringen.

Avsikten är att arbetsskadesjukpenningen skall samordnas mera fullständigt med sjukpenning från den allmänna sjukförsäkringen. Jag avser att återkomma till denna fråga i samband med de förslag som förbereds på grundval av rehabiliteringsberedningens betänkande Tidig och samordnad rehabilitering (SOU 1988:41). Eftersom den sänkta kompensationsgraden inom sjukpenningförsäkringen föreslås införd innan den avsedda samordningen med arbetsskadeförsäkringen genomförs behövs fortfarande en särskild beräkningsregel vid retroaktiv utbetalning av arbetsskadesjukpenning. En följdändring bör därför göras i 3 kap. 5 § LAF med anledning av de förändringar jag föreslår vad beträffar sjukpenningnivåerna i AFL.

4.2 Reduktion av sjukpenning på grund av sjukersättning från arbetsgivaren

Mitt förslag: Om den försäkrade av arbetsgivare erhåller sjuklön eller annan skattepliktig förmån för samma tid som sjukpenning utges och anställningsförmånen ger ett tillägg till sjukpenningen med mer än 10% av den sjukpenninggrundande inkomsten av anställning görs avdrag på sjukpenningen i motsvarande mån. Anställningsförmåner som överstiger sju och en halv gånger basbeloppet – och således inte läggs till grund för beräkning av sjukpenningen – beaktas till viss del vid beräkningen av sjukpenningavdrag.

Motsvarande avräkning skall göras från den sjukpenning som utges till arbetsgivaren när s.k. arbetsgivarinträde gäller och den sjuklön som utges till arbetstagaren överstiger den avsedda högsta kompensationen vid sjukdom.

Skälen för mitt förslag: Avsikten med de föreslagna ändringarna i den lagstadgade kompensationen vid sjukdom är att minska socialförsäkringens kostnader. En förutsättning för att genomföra ändringar av det här slaget i försäkringen är att åtgärderna drabbar alla så lika som möjligt. Av det skälet bör en ordning tillskapas som motverkar att vissa arbetstagare via avtal tillförsäkras en högre kompensationsnivå vid sjukdom än andra grupper i samhället.

Mot denna bakgrund föreslår jag att särskilda regler införs i sjukpenningssystemet i syfte att uppnå att den högsta kompensationen för försäkra-

de vid sjukfrånvaro blir 75% av förvärvsinkomsten för de första tre ersättningsdagarna av ett sjukdomsfall och 90% för tid därefter. Om arbetsgivare ger kompensation som medför att denna nivå överskrids bör det medföra en minskning av ersättningen från den allmänna försäkringen så att den avsedda totala ersättningsnivån får genomslag. Erhåller den försäkrade av arbetsgivare lön eller andra skattepliktiga förmåner för samma tid som sjukpenning utges skall således en minskning av sjukpenningen ske i samma mån som anställningsförmånerna ger ett tillägg till sjukpenningen med mer än 10% av den försäkrades SGI av anställning, allt omräknat per dag. För de delar av anställningsförmånerna, som räknat för år överstiger sju och en halv gånger basbeloppet och som således inte grundar rätt till sjukpenning, behövs en särskild beräkningsregel. Denna regel bör innebära att av överskjutande delar 25%, såvitt gäller de första tre sjukersättningsdagarna, och 10% för övrig tid beaktas för minskning av sjukpenning. På så sätt uppnås även vid högre inkomstlägen den avsedda begränsningen av den totala sjukersättningen till 75 resp. 90% av förvärvsinkomsten. Avdraget skall i första hand göras på den sjukpenning som utges för samma tid som anställningsförmånerna avser. Avräkning skall dock också kunna ske mot sjukpenning som avser annan tid.

Med avseende på anställda som enligt kollektivavtal eller lag (sjömanslagen, 1973:282) erhåller sjuklön och omfattas av s. k. arbetsgivarinträde enligt 3 kap. 16§ AFL uppbärs sjukpenningen av arbetsgivaren. De regler om sjukpenningreduktion som jag förordat i det föregående är därför inte tillämpliga i sådana fall. Det är emellertid angeläget att en motsvarande ordning för avräkning införs också för dessa situationer. Detta bör ske genom att nya regler tas in i 3 kap. 16§ AFL om avräkning på den sjukpenning som försäkringskassan betalar ut till arbetsgivaren. De nya bestämmelserna bör utformas på motsvarande sätt som reduktionsreglerna för sjukpenning som betalas ut till de försäkrade.

Det föreslagna systemet för reduktion av sjukpenning förutsätter att försäkringskassan får information om den försäkrades lön eller andra skattepliktiga sjukförmåner från arbetsgivare. I detta avseende bör redan befintliga regler i AFL om försäkrades anmälningsskyldighet och om arbetsgivares uppgiftsskyldighet kunna vinna tillämpning. Anmälningsskyldigheten för de försäkrade gäller enligt 3 kap. 6§ AFL sådana ändringar av inkomstförhållanden, arbetstid eller andra omständigheter som påverkar rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek. Som komplement till försäkringskassans åliggande enligt sistnämnda lagrum att, när det är skäligen påkallat, inhämta uppgifter om omständigheter av betydelse för sjukpenningförsäkringen finns i 20 kap. 9§ AFL en skyldighet för bl. a. arbetsgivare att på begäran lämna upplysningar om samma slags förhållanden.

Det förevarande systemet för reduktion av sjukpenning innebär inte något ingrepp i avtalen på arbetsmarknaden. Träffade avtal är sålunda giltiga även efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Jag utgår emellertid från att parterna på arbetsmarknaden skall anpassa avtalsbestämmelserna om förmåner under sjukdom på sådant sätt att de inryms inom de ramar som jag här har angett. Jag avser att noga följa utvecklingen

i detta avseende. Sker den väntade anpassningen blir det inte nödvändigt för försäkringskassan att för det stora flertalet försäkrade göra några särskilda kontroller eller beräkningar av anställningsförmåner under sjukdom. Då behöver inte heller de försäkrade lämna några särskilda uppgifter om detta till försäkringskassan.

Vad jag har förordat i detta avsnitt innebär författningsmässigt att tillägg bör göras i 3 kap. 4 och 16 §§ AFL. Utan någon reglering därutöver leder detta till att avräkningssystemet kan tillämpas också på smittbärarersättning och arbetsskadesjukpenning inom samordningstid. En lagteknisk följdändring erfordras i 4 kap. 18 § nämnda lag.

4.3 Särregler för personer med särskilt frekvent sjukfrånvaro

Mitt förslag: En försäkringskassa skall på ansökan av en person som är inskriven hos kassan kunna besluta att sjukpenning skall utges efter en kompensationsgrad av 80% även för de första tre ersättningsdagarna i en sjukperiod. Ett sådant beslut skall kunna meddelas endast om personen i fråga lider av sjukdom som kan antas medföra ett större antal sjukperioder.

Skälen för mitt förslag: Vad jag föreslagit under avsnitt 4.1 innebär att kompensationen från sjukförsäkringen under de första tre ersättningsdagarna i varje sjukperiod sätts ned till 65% av den försäkrades SGI. En sådan minskning av ersättningen bedömer jag vara möjlig att bära för den överväldigande majoriteten av de försäkrade. För personer som har en sjukdom eller ett handikapp som leder till många upprepade sjukperioder kan emellertid situationen bli en annan. Den sänkta ersättningen skulle slå hårt mot denna kategori. Jag anser därför att särskilda regler bör införas för att skydda dessa personer mot alltför stora inkomstminskningar till följd av de nya ersättningsreglerna.

Den som lider av sjukdom eller handikapp som medför risk för ett större antal sjukfall under en tolv månadersperiod bör ges möjlighet att efter ansökan hos försäkringskassan undantas från den lägre kompensationsgraden under de tre första dagarna av en sjukperiod. Beviljas detta skall sjukpenning också för dessa dagar utges efter en kompensationsgrad av 80%. Ansökan skall prövas av den försäkringskassa där sökanden är inskriven enligt lagen om allmän försäkring. Kassans bedömning av om sökanden har en sjukdom eller ett handikapp som kan antas medföra ökad risk för ett stort antal sjukfall skall därvid grunda sig dels på den sjukdom den försäkrade lider av, dels hur den försäkrades sjukfrånvaro sett ut i förfluten tid. Detta berörs ytterligare i specialmotiveringen.

Mitt förslag föranleder kompletterande bestämmelser som lämpligen tas in i en ny paragraf i anslutning till grundreglerna om sjukpenningberäkning i 3 kap. 4 § AFL. De nya bestämmelserna kan få betydelse också för arbetsskadesjukpenning inom samordningstiden och smittbärarpenning men inte för några andra ersättningsformer.

Mitt förslag: Som jag nämnt under avsnitt 4.1 skall kompensationsgraden från sjukpenningförsäkringen normalt utgöra 80%. Varar sjukperioden mer än 90 dagar skall vissa försäkrade efter ansökan hos försäkringskassan kunna få sjukpenning från den allmänna försäkringen som fr.o.m. den 91:a dagen i sjukperioden motsvarar en kompensationsgrad av 90% av den sjukpenninggrundande inkomsten. Vid försäkringskassans prövning skall som förutsättning gälla att den försäkrade deltar i rehabilitering eller till följd av sjukdomstillståndet eller bristande rehabiliteringsresurser bedöms inte kunna påbörja rehabilitering och dessutom kan visa att han inte för samma tid som sjukpenningen avser erhåller skattepliktiga anställningsförmåner av arbetsgivare eller ersättning som utgår på grund av fri avtalsgruppsjukförsäkring.

Skälen för mitt förslag: Den begränsning av compensationen inom sjukförsäkringen som jag föreslagit innebär att ersättningen från den allmänna försäkringen normalt skall utgöra 80% av den försäkrades SGI. Den lagstadgade sjukpenningen kompletteras så gott som undantagslöst med ersättning från arbetsgivaren med ytterligare 10% av inkomstbortfallet. Sådan ersättning enligt avtal utges på vissa områden under de första 90 dagarna av en sjukperiod.

Jag avser att på grundval av rehabiliteringsberedningens betänkande föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag om en särskild rehabiliteringsersättning. Denna ersättning avses utges med belopp som motsvarar 100% av den försäkrades SGI under tid då rehabilitering pågår. En viktig förutsättning för goda rehabiliteringsresultat är att åtgärder sätts in på ett tidigt stadium. Med förstärkta insatser på området bör det bli allt vanligare att rehabiliteringsprocessen är i full gång när sjukdomsfallet varat i 90 dagar. I sådana situationer skall rehabiliteringsersättning kunna utbetalas till den försäkrade.

I avvaktan på att en särskild rehabiliteringsersättning införs behövs således särskilda regler för personer som är föremål för rehabiliteringsåtgärder. Särskilda regler behövs också för den som inte bedöms kunna påbörja rehabilitering till följd av sjukdomstillståndet eller på grund av bristande rehabiliteringsresurser. Jag föreslår därför att föreskrifter införs som ger möjlighet för sådana personer att efter ansökan hos försäkringskassan få sjukpenning som motsvarar 90% av den försäkrades SGI. En förutsättning för att kassan skall kunna bevilja en sådan ansökan bör vara att den försäkrade kan visa att han för samma tid som sjukpenningen avser inte får någon ersättning från arbetsgivare och inte heller uppbär ersättning som utgår på grund av fri avtalsgruppsjukförsäkring.

Mitt förslag bör leda till att kompletterande regler om sjukpenning efter förhöjd kompensationsgrad för nu beskrivna situationer tas in i 3 kap. 4 § AFL. Denna reglering kan i vissa fall få betydelse även för smittbärrpenning men inte i övrigt utanför den allmänna sjukpenningförsäkringen.

5.1 Tillfällig föräldrapenning

Mitt förslag: Kompensationsgraden inom den tillfälliga föräldrapenningen skall normalt vara 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten för hela den tid som förmånen avser.

Skälen för mitt förslag: Föräldraförsäkringen ger ersättning i form av dels föräldrapenning som utges med anledning av barns födelse, dels av tillfällig föräldrapenning för vård av barn i samband med bl. a. sjukdom hos barnet. Ersättning utges med belopp motsvarande den försäkrade förälderns sjukpenning. För den som har låg eller ingen sjukpenning utges ersättning dock alltid med minst ett garantibelopp på 60 kr. per dag. Den tillfälliga föräldrapenningen, som främst utges i samband med sjukdom eller smitta hos barnet eller dess ordinarie vårdare, har likheter med förmånen av sjukpenning vid egen sjukdom. Jag finner det därför naturligt att ersättning i form av tillfällig föräldrapenning nära ansluter till vad som avses gälla för sjukpenningförsäkringen. Ersättningen bör således bestämmas efter en kompensationsgrad av 80 % av den försäkrades SGI. De särskilda reglerna för de första tre ersättningsdagarna av en sjukperiod, som jag beskrivit i det föregående, bör dock inte ha någon motsvarighet inom den tillfälliga föräldrapenningen, eftersom en sådan reglering skulle skapa svårigheter för dem som har många korta vårdfall under vissa perioder. Jag tänker då inte minst på ensamstående föräldrar med barn som insjuknar ofta.

Föräldrapenning i samband med barns födelse bör utbetalas enligt nuvarande regler.

Mitt förslag föranleder ändringar i 4 kap. 14 och 14 a §§ AFL.

5.2 Högriskskydd inom den tillfälliga föräldrapenningen

Mitt förslag: När tillfällig föräldrapenning utgetts för vård av ett barn under 90 dagar samma år skall kompensationsgraden under återstoden av året vara 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Skälen för mitt förslag: Enligt vad jag beskrivit under avsnitt 4.4 skall ersättningen från sjukförsäkringen i sjukperioder som pågått längre tid än 90 dagar i vissa fall beräknas efter en kompensationsgrad av 90 % av den försäkrades SGI. En förutsättning för detta är dock att den försäkrade inte får lön eller annan skattepliktig ersättning från arbetsgivare för samma tid som sjukpenningen avser.

Föräldraförsäkringen bygger, som jag beskrivit i det föregående, på de regler som gäller inom sjukförsäkringen. Mot denna bakgrund ter det sig naturligt att de särskilda regler om förhöjd kompensationsgrad som före-

slås vid långtidssjukdom får sin motsvarighet inom den tillfälliga föräldrapenningen. Kompensationsgraden för denna förmån bör därför höjas till 90 % av den försäkrades SGI i fall när sådan ersättning har utgetts för barnet under 90 dagar samma år. Den tillfälliga föräldrapenningens särdrag är dock att ersättning utges enbart för dagar då föräldern avstår från förvärvsarbete för att vårda sitt barn. Av det skälet föreslår jag att den högre ersättningsnivån tillämpas under återstoden av ett kalenderår så snart tillfällig föräldrapenning för vård av barnet utgetts för 90 dagar samma år. Det förekommer sällan att tillfällig föräldrapenning utges för mer än 90 dagar för samma barn under ett år. Förslaget om högre kompensationsgrad efter 90 dagar betyder således inte särskilt mycket för försäkringens utgifter men har stor betydelse i familjer med mycket sjuka barn.

Mitt förslag föranleder ändring i 4 kap. 14 § AFL.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1990:327) om skatteavdrag från sjukpenning m. m.

Förslaget under 3 har upprättats i samråd med statsrådet Åsbrink.

Sistnämnda förslag gäller ett ämne som faller under lagrådets granskningsområde. Förslaget är dock av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle vara utan betydelse.

7 Ikraftträdande och kostnader

De nya regler som jag föreslagit bör träda i kraft den 1 mars 1991. Äldre föreskrifter bör dock tillämpas beträffande ersättning som avser tid före ikraftträdandet.

De förslag till ändrad kompensationsgrad inom sjukpenning- och föräldraförsäkringen som jag redovisat i det föregående beräknas minska sjukförsäkringens kostnader med 6 150 milj. kr. och kostnaderna för den tillfälliga föräldrapenningen med 350 milj. kr. De förslag jag lämnat angående särskilda regler för personer med särskilt frekvent sjukfrånvaro är kostnadsberäknade till 60 milj. kr. Särreglerna vad beträffar ersättningen vid långtidssjukskrivning beräknas kosta 540 milj. kr. Den totala kostnadsminskningen kan således beräknas uppgå till 5 900 milj. kr. för år räknat. Kostnadsberäkningarna har gjorts med utgångspunkt från förhållandena under år 1991.

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

3 kap.

4 §

I paragrafens första stycke införs bestämmelser om två nya kompensationsgrader avseende den kalenderdagsberäknade sjukpenningen. I fråga om motsvarande förändringar beträffande den timberäknade sjukpenningen hänvisas till 10 a §.

För de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod utgör hel sjukpenning för dag 65 % av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten (SGI:n), delad med 365. Den angivna ersättningsnivån gäller även om den försäkrade av något skäl inte är berättigad till sjukpenning för samtliga dagar i sjukperioden. Som framgår av 4 b § kan försäkringskassan, under de närmare förutsättningar som anges i den paragrafen, besluta att den försäkrade även för nu angiven tid har rätt att få sjukpenningen beräknad efter en kompensationsgrad av 80 % av SGI:n.

Har den försäkrade erhållit sjukpenning för tre dagar, beräknad efter den nyss nämnda procentsatsen, skall, för de därefter följande dagarna i sjukperioden, hel sjukpenning för dag beräknas efter den högre kompensationsgrad som framgår av första stycket andra punkten i förevarande paragraf.

I paragrafens första stycke tredje punkten finns en särskild beräkningsregel som medför att den försäkrade efter den nittionde dagen i en sjukperiod i vissa fall kan få sjukpenningen beräknad efter en högre procentsats, nämligen 90 %. En sålunda beräknad sjukpenning aktualiseras endast om den försäkrade skriftligen ansöker härom hos försäkringskassan. Därutöver krävs att den försäkrade är föremål för rehabiliteringsåtgärd eller att kassan vid den särskilda prövningen bedömer antingen att dennes hälsotillstånd hindrar honom från att påbörja rehabiliteringsåtgärd som avses i 2 kap. 11 § eller att lämplig sådan åtgärd inte står till buds. Om så behövs skall nytt läkarutlåtande infordras. Vidare erfordras att den försäkrade kan visa att han inte för samma tid som sjukpenningen avser erhåller lön eller andra skattepliktiga anställningsförmåner av arbetsgivare eller ersättning som utges på grund av förmån av fri gruppsjukförsäkring som uppbärs enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Den premie som arbetsgivaren betalar för AGS-försäkring är inte skattepliktig för arbetstagaren. Enligt de skatteregler som skall tillämpas första gången vid 1992 års taxering blir detta emellertid fallet beträffande ersättning som utges från försäkringen till arbetstagaren. Om en arbetsgivare tecknar en privat försäkring för arbetstagarens räkning är premien att anse som en anställningsförmån som är skattepliktig hos arbetstagaren.

I allmänhet torde den försäkrade kunna uppfylla det senast nämnda kravet genom att skriftligen försäkra att han inte uppbär förmåner av nämnt slag. Har han anställning och omfattas han av kollektivavtal som

innehåller bestämmelser om anställningsförmåner vid sjukdom bör på begäran avtalet inges till försäkringskassan. Den försäkrade kan också uppfylla kravet på annat sätt, t. ex. genom att på begäran inge intyg eller motsvarande handling från arbetsgivaren.

I syfte att åstadkomma att kompensationsnivån vid sjukdom inte överstiger 75 % för de tre första dagarna med sjukpenning och inte 90 % för tid därefter har i paragrafens fjärde stycke införts en föreskrift om minskning av sjukpenningen. Beträffande bakgrunden till denna regel hänvisas i övrigt till den allmänna motiveringen (avsnitt 4.2). Avgörande för om minskning skall ske är storleken av den lön eller andra skattepliktiga förmåner som den försäkrade får av sin arbetsgivare för samma tid som sjukpenningen avser. Vid beräkningen används två modeller. Den första bygger på att de årliga anställningsförmånerna inte överstiger sju och en halv gånger basbeloppet, dvs. det s. k. sjukpenningtak. Den andra tillhandahåller en kompletterande beräkning när anställningsförmånerna överstiger detta tak. Den förstnämnda beräkningsmodellen innebär att sjukpenningen skall minskas om förmånerna, beräknade för hel dag, ger ett tillskott till sjukpenningen per dag med mer än 10 % av den försäkrades SGI av anställning, delad med 365, eller – vid timberäknad sjukpenning – delad med motsvarande arbetstidsfaktor. Följande exempel lämnas beträffande en kalenderdagsberäknad sjukpenning:

Den försäkrade är berättigad till hel sjukpenning för dag som skall beräknas efter 80 % av den försäkrades SGI av anställning, delad med 365. Den försäkrades SGI har fastställts till 222 700 kr.

Hel sjukpenning för dag utgör sålunda

$$\frac{80 \times 222\,700 \text{ kr.}}{100 \times 365} = 488 \text{ kr.}$$

För att sjukpenningen inte skall minskas får arbetstagaren uppbära anställningsförmåner för samma tid med högst

$$\frac{10 \times 222\,700 \text{ kr.}}{100 \times 365} = 61 \text{ kr.}$$

Sjukpenning och anställningsförmåner motsvarar sammanlagt 90 % av den försäkrades SGI, delad med 365. Överstiger anställningsförmånerna 61 kr. för samma dag som sjukpenning skall utges avräknas det överskjutande beloppet krona för krona mot sjukpenningen.

När anställningsförmånerna överstiger sju och en halv gånger basbeloppet måste en särskild beräkningsregel begagnas för bedömning av om sjukpenningen skall minskas. I paragrafens fjärde stycke, andra meningen, har därför införts en särskild föreskrift härom. Den del av anställningsförmånerna som överskjuter det s. k. sjukpenningtaket skall relateras till ett dagbelopp. Dagbeloppet motsvarar summan av överskjutande anställningsförmåner, delad med 365 eller – när timberäknad sjukpenning utges – med motsvarande arbetstidsfaktor. I bestämmelsen anges att av det överskjutande beloppet endast 25 resp. 10 % skall beaktas för minskning av sjukpenningen. Detta beror på att sjukpenningen inte beräknas på

anställningsförmåner som överstiger sju och en halv gånger basbeloppet. Följande exempel kan lämnas om en kalenderdagsberäknad sjukpenning utges:

Den försäkrades anställningsförmåner utgör för år 300 000 kr. Arbetsgivaren utger enligt avtal som komplement till sjukpenningen det belopp som erfordras för att arbetstagaren skall få full kompensation vid sjukdom. Föresättningsarna är i övrigt desamma som i det föregående exemplet. Arbetsgivaren utger sålunda per dag

$$\frac{300\,000 \text{ kr.}}{365} - 488 \text{ kr.} = 334 \text{ kr.}$$

Enligt föregående exempel kan arbetsgivaren, om anställningsförmåner inte överstiger sju och en halv gånger basbeloppet, utge 61 kr. per dag utan att arbetstagarens sjukpenning minskas. Av anställningsförmåner som för år överstiger sju och en halv gånger basbeloppet beaktas som nämnts endast 25 resp. 10%, den förstnämnda procentandelen för de första tre ersättningsdagarna och den lägre procentandelen för övrig sjukersättningstid. Arbetsgivaren kan sålunda för andra ersättningsdagar än de tre första utge kompensation som beräknas på 90% av överskjutande förmånsbelopp utan att ersättningen läggs till grund för minskning av sjukpenningen. Det överskjutande beloppet beräknas sålunda: 300 000 kr. – 222 700 kr. = 77 300 kr.

$$\frac{90 \times 77\,300}{100 \times 365} = 190 \text{ kr.}$$

Arbetsgivaren får för dag utge högst 251 kr. (61 kr. + 190 kr.) utan att sjukpenningen minskas. I förevarande exempel skall alltså sjukpenningen minskas med 83 kr. (334 kr. – 251 kr.).

Det kan någon gång inträffa att den SGI som fastställts för den försäkrade inte överensstämmer med dennes aktuella inkomster. Enligt föreskriften i 3 kap. 5 § andra stycket AFL skall ändring av SGI inte ske förrän 14 dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om den försäkrades inkomstförhållanden. En rimlig tillämpning av minskningsregeln bör inte leda till att minskning av sjukpenning görs, om den försäkrade uppbär anställningsförmåner som motsvarar den avsedda kompensationsgraden, beräknad utifrån en aktualiserad SGI.

Som framgår av paragrafens femte stycke, tredje meningen, skall det belopp med vilket sjukpenningen skall minskas avräknas i första hand mot sjukpenning som avser samma tid som de anställningsförmåner som föranlett avräkningen. Avräkning får emellertid av praktiska skäl göras också mot sjukpenning som avser annan tid.

För att försäkringskassan skall kunna göra den bedömning som föresätts i förevarande paragraf erfordras självfallet att kassan får uppgifter om att arbetsgivare utger skattepliktiga förmåner som avser arbetstagarens sjukdomstid. I detta sammanhang bör därför erinras om föreskrifterna i 3 kap. 6 och 17 §§ samt 20 kap. 4 och 9 §§ AFL. Av förstnämnda bestämmelse framgår att den försäkrade är skyldig att anmäla sådan ändring, bl. a. i

sina inkomstförhållanden, som påverkar rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek. Underlåtenhet i detta avseende kan medföra att sjukpenningen dras in eller sätts ned enligt 3 kap. 17 § första stycket c) AFL. Har den försäkrade genom att underlåta att fullgöra uppgiftsskyldigheten förorsakat att sjukpenning utgetts obehörigen eller med för högt belopp, kan enligt 20 kap. 4 § samma lag återbetalningsskyldighet komma i fråga. Enligt 20 kap. 9 § nämnda lag är myndigheter, arbetsgivare och försäkringsinrättningar skyldiga att på begäran av bl. a. försäkringskassa lämna sådan uppgift om namngiven person som är av betydelse för tillämpningen av lagen. En arbetsgivare som underlåter att fullgöra uppgiftsskyldigheten ådrar sig straffansvar.

4 b §

Enligt 4 § första stycket 1 utges hel sjukpenning för de tre första dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod med endast 65 % av SGI:n, delad med 365. Timberäknas sjukpenningen enligt 10 a §, delas SGI:n i stället med ett tal som framräknas med ledning av årsarbetstiden och den ordinarie dagarbetstiden. I förevarande paragraf finns föreskrifter som innebär att den försäkrade också för dessa dagar ges ersättning efter den högre kompensationsgrad som anges i 4 § första stycket 2 eller 10 a § fjärde stycket, dvs. 80 %. Beträffande bakgrunden till denna undantagsregel hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 4.3).

I första stycket regleras de närmare förutsättningarna för att den försäkrade skall kunna få ersättning efter den högre graden under de tre första dagarna i en sjukperiod.

Beslut om den högre kompensationen kan meddelas av försäkringskassan efter skriftlig ansökan av den försäkrade.

I paragrafens första stycke, andra meningen, anges den grundläggande förutsättningen för att ett beslut av denna innebörd skall kunna meddelas. Här för krävs till en början att den försäkrade har en medicinskt betingad nedsättning av arbetsförmågan. Denna medicinska faktor kan vara en kroppslig eller psykisk sjukdom eller ett följdillstånd efter sjukdom. Det fordras däremot inte att arbetsförmågan ständigt är nedsatt. Som bekant finns det sjukdomar som är symtomgivande endast under vissa perioder. Som ett exempel härpå kan nämnas vissa pollenallergier som i undantagsfall kan leda till svåra arbetshindrande sjukdomssymtom, bl. a. astma, under vår och sommar.

För att ett dylikt beslut skall kunna fattas krävs framförallt att sjukdomen eller det därmed jämställda följdillståndet kan antas medföra att den försäkrade kommer att drabbas av betydligt fler kortvariga sjukdomsfall under ett år än vad som är normalt. I lagtextens uttryck "större antal" bör ligga att antalet avslutade sjukdomsfall under en tolv månaders period kan bedömas överstiga tio stycken.

För att kunna bedöma om förutsättningarna är uppfyllda enligt denna paragraf måste försäkringskassan sålunda göra en prognos av i vilken omfattning den medicinska faktorn kan förväntas utlösa akuta sjukdomstillstånd hos den försäkrade. Prognosen kan lämpligen avse den närmaste

tolvmånadersperioden. För att en sådan prognos skall kunna göras krävs uppgifter av skilda slag. Av särskilt intresse är därvid den försäkrades sjukhistorik, dvs. de sjukdomsfall han tidigare har haft. Härvid spelar naturligtvis såväl antalet sjukdomsfall som av läkare eller den försäkrade själv angiven diagnos in. Som tidigare nämnts skall det stora antal sjukdomsfall som befäras vara betingat av en medicinsk faktor. Om diagnoserna ger en splittrad bild lär mer sällan kunna sägas att sjukdomsfallen är betingade av någon särskild bakomliggande faktor.

Det kan stundom vara svårt att bestämma den medicinska faktor som orsakar nedsättningen i arbetsförmågan. Så kan vara fallet i fråga om besvär från t. ex. rygg och andra rörelseorgan, vilka besvär inte alltid kan härledas från några påvisbara sjukliga förändringar. Om den försäkrade under en följd av år har haft besvär som kan lokaliseras till ett bestämt område av kroppen måste det därför ibland antas att det föreligger en medicinsk faktor som orsakar nedsättningen, även om det inte finns några klara och entydiga fynd som gör diagnosen säker. I sådana fall måste en helhetsbedömning göras av den försäkrades situation, varvid särskild vikt får läggas vid sådana faktorer som dennes vilja att genomgå föreslagna läkarundersökningar m. m. och rehabiliteringsförsök samt beredvillighet att följa läkares anvisningar.

För försäkringskassans bedömning fordras naturligtvis också andra uppgifter än sjukhistoriken, bl. a. torde de upplysningar som den försäkrade själv kan lämna i saken vara av betydelse.

Av paragrafens andra stycke framgår att ett beslut om rätt att få sjukpenning beräknad efter den högre kompensationsgraden också för de första tre dagarna med sjukpenning i varje sjukperiod skall gälla fr. o. m. den kalendermånad under vilken den försäkrade gjorde ansökan, om inte annat sägs i försäkringskassans beslut. I samma stycke, andra meningen, föreskrivs att ett beslut som här avses gäller för den tid som anges i beslutet. Om det finns särskilda skäl får emellertid bestämmas att beslutet skall gälla tills vidare. Ett sådant skäl kan vara att den försäkrade lider av en kronisk sjukdom som kan förväntas under lång tid orsaka återkommande nedsättning av arbetsförmågan.

Av tredje meningen i andra stycket framgår att försäkringskassan skall upphäva beslutet om det föreskrivna villkoret för den högre ersättningsnivån inte längre är uppfyllt. Det får förutsättas att kassan omprövar beslutet med lämpliga mellanrum eller när kassan får kännedom om förhållanden som tyder på att de förutsättningar som beslutet grundades på inte längre är för handen.

De uppgifter om den försäkrades hälsotillstånd som behövs för den bedömning som skall göras enligt första stycket andra meningen torde försäkringskassan oftast ha kunskap om eller utan svårighet kunna inhämta. För den händelse så någon gång inte skulle vara fallet ges kassan emellertid genom föreskriften i tredje stycket möjlighet att ålägga den försäkrade att genomgå den undersökning av läkare eller tandläkare som kassan finner erforderlig för frågans bedömning. Av styckets andra mening framgår att de utgifter som föranleds av en sådan undersökning skall ersättas i enlighet med vad regeringen förordnar. En följdändring avses ske

10 a §

Har den försäkrade SGI av anställning skall enligt huvudregeln timberäknad sjukpenning utges för de första fjorton dagarna i en sjukperiod. Förevarande paragraf innehåller föreskrifter om hur timberäkningen skall ske. Till grund för beräkningen skall läggas det tal som erhålls när 90 % av SGI:n delas med årsarbetstiden. De nya föreskrifterna i 4 § första stycket 1 och 2 vid kalenderdagsberäknad sjukpenning innebär att 90 % byts ut mot 65 %, när sjukpenning beräknas för de tre första dagarna i sjukperioden, och mot 80 %, när sjukpenning beräknas för tid därefter. Vid timberäknad sjukpenning skall samma kompensationsgrader gälla, vilket medför att skilda beräkningar måste göras för varje kompensationsgrad för sig. I paragrafens nuvarande lydelse görs en beräkning om sjukpenning skall utges för endast en dag, och en delvis annan beräkning om förmånen skall utges för mer än en dag. I paragrafen införs nu föreskrifter som reglerar beräkningen för de tre första dagarna med sjukpenning efter den lägre kompensationsgraden, dvs. 65 %, och för de övriga dagarna efter den högre nivån, dvs. 80 %.

16 §

Anställda som omfattas av arbetsgivarinträde erhåller sjuklön från arbetsgivaren under sjukdom. I gengäld uppbär arbetsgivaren från försäkringskassan arbetstagaren tillkommande sjukpenning. Av de nya femte och sjätte styckena i förevarande paragraf framgår att denna sjukpenning skall minskas, om arbetsgivaren för samma tid som sjukpenningen avser utger lön och andra skattepliktiga förmåner till arbetstagaren som överstiger den åsyftade kompensationsnivån vid sjukdom. Föreskrifterna motsvarar i övrigt bestämmelserna i 4 § fjärde och femte styckena.

4 kap.**14 §**

Den tillfälliga föräldrapenningen skall i den mån den svarar mot SGI av anställning beräknas på motsvarande sätt som den timberäknade sjukpenningen. Detta gäller oavsett föräldraledighetens längd. Någon begränsning till en period om högst 14 dagar så som görs beträffande sjukpenning skall således inte förekomma. De nya föreskrifterna i andra och tredje styckena innebär att kompensationsgraden 90 % byts ut mot 80 %. Om förmånen utgetts för 90 dagar för samma barn under ett år skall för tid därefter emellertid, så som är fallet i fråga om föräldrapenning med anledning av barns födelse, kompensationsgraden utgöra 90 %.

Enligt de nya föreskrifterna i 3 kap. skall sjukpenningen beräknas efter en kompensationsgrad av 65 eller 80 eller – undantagsvis – 90 %. För den timberäknade sjukpenningen är endast de två först nämnda procentsatserna relevanta. Tillfällig föräldrapenning kommer, i enlighet med redogörel-

sen ovan, att beräknas efter en kompensationsgrad av 80 eller – någon gång – 90 %. Den sistnämnda procentsatsen kan också avse timberäknad förmån. De företagna regeländringarna i de båda förmånsslagen medför bl. a. att timberäkning av tillfällig föräldrapenning inte längre kan ske helt i enlighet med föreskrifterna i 3 kap. 10 a §. En anpassning får göras med beaktande av de kompensationsgrader som gäller vid beräkning av tillfällig föräldrapenning. Förhållandet framgår genom förevarande paragrafs andra stycke, andra meningen. I lagrummet anges sålunda att 3 kap. 10 a § skall tillämpas ”på motsvarande sätt”.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:327) om skatteavdrag från sjukpenning m. m.

4§

Som följd av de föreslagna nya kompensationsgraderna inom sjukpenningförsäkringen och vissa andra ersättningsanordningar har paragrafens andra stycke kompletterats så att det anges att de särskilda skattetabellerna för avdrag för preliminär A-skatt skall ha särskild kolumn med procentsats också för ersättningar som grundas på 80 % av SGI. I tredje stycket har gjorts en precisering med hänsyn till att ersättningsgraden 65 % av SGI inte skall bli bestämmande för de procenttal efter vilka skatteavdrag skall göras och som skall grundas på skattesatsen för en årlig inkomst.

9 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1990:327) om skatteavdrag från sjukpenning

m. m.

Ärendet bör behandlas av riksdagen under innevarande år.

10 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta lagförslagen.

